

הומש כס"י משולב

פרשת שופטים, דברים טז (יה) - כא (ט), צ"ז פסוקים

פרק טז

(יח) שפטים ושפטים שופטים, דיינים הפוסקים את הדין. ושופטים, הרודין את העם אחר מצותם, שמכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט תתקלף בבל-שעריך בכל עיר ועיר אשר יקוק אלהיך נתן לך לשבטיך מוסב על תתן לך, שופטים ושופטים תתן לך לשבטיך בכל שעריך אשר ה' אלהיך נתן לך. לשכטין. מלמד שמושיבין דיינין לכל שבט ושפט ובכל עיר ועיר ושפטו את העם משפט צדק. מנה דיינין מומחים וצדיקים לשפוט צדק:

(יט) לא-תטה משפט כמשמעו לא תכיר פנים אף בשעת הטענות. אזהרה לדיין שלא יהא רך לזה וקשה לזה, אחד עומד אחד יושב, לפי שכשרואה שהדיין מכבד את חברו מסתמין טענותיו ולא-תקח שחד אפילו לשפוט צדק כי השחד יעור עיני חכמים משקבל שוחד ממנו אי אפשר שלא יטה את לבו אצלו להפוך בזכותו ויסלף דברי צדיקים. דברים המצודקים, משפטי אמת:

(כ) צדק צדק תרדף הלך אחר בית דין יפה למען תחיה וירשת את הארץ כדאי הוא מנוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיב על אדמתן אשר יקוק אלהיך נתן לך: ס

(כא) לא-תטע לך אשרה לחייבו עליה משעת נטיעתה, ואפילו לא עבדה עובר בלא תעשה על נטיעתה בל-יעז אצל מזבח יקוק אלהיך אשר תעשה לך: לא טטע לך אשרה כל עז אלל מזבח ה' אלסיד. אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית: ס

(כב) ולא-תקים לך מצבה מצבת אבן אחת, להקריב עליה אפילו לשמים אשר שנה יקוק אלהיך. מזבח אבנים ומזבח אדמה צוה לעשות, ואת זו שנה כי חק היתה לנענים. ואף על פי שהיתה אהובה לו בימי האבות עכשו שנה מאחר שעשאוה אלו חק לעבודה זרה: ס

פרק יז

(א) לא-תזבח ליקוק אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע אזהרה למפגל בקדשים על ידי דבור רע. ועוד נדרשו בו שאר דרשות בשחיתות קדשים כי תועבת יקוק אלהיך הוא: ס

(ב) כרימצא בקרבך באחד שעריך אשר יקוק אלהיך נתן לך איש או אשה אשר יעשה את הרע בעיני יקוק אלהיך לעבר בריתו. אשר כרת אתכם שלא לעבוד עבודה זרה:

(ג) וילך ויעבד אלהים אחרים וישתחו להם ולשמשן או לית או לכל צבא השמים אשר לא-ציותי. לעבדם:

(ד) והגדלך ושמעת ודרשת היטב והנה אמת נכון הדבר נכו. מכוון העדות נעשתה התועבה הזאת בישראל:

(ה) והוצאת את-האיש ההוא או את-האשה ההוא אשר עשו את-הדבר הרע הזה אל- שעריך את-האיש או את-האשה וסקלתם באבנים ומתו:

והולאת את האיש ההוא וגו' אל שעריך וגו'. המתרגם אל שעריך לתרע בית דינך טועה, שכן שנינו - אל שעריך זה שער שעבד בו. או אינו אלא שער שנדון בו, נאמר שעריך למטה ונאמר שעריך למעלה (לעיל פס' ב). מה שעריך האמור למעלה שער שעבד בו, אף שעריך האמור למטה שער שעבד בו, ותרגומו 'לקרין'.

(ו) על-פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על-פי עד אחד: שנים עדים או שלשה. אם מתקיימת עדות בשנים למה פרט לך בשלשה, להקיש שלשה לשנים, מה שנים עדות אחת, אף שלשה עדות אחת, ואין נעשין זוממין עד שיזומו כולם:

(ז) יד העדים תהיה בו בראשנה להמיתו ויד בלהעם באחרונה ובצרת הרע מקרבך: פ

(ח) כי יפלא ממך דבר למשפט כל הפלאה לשון הבדלה ופרישה, שהדבר נבדל ומכוסה ממך בין-דום לדום בין דם טמא לדם טהור בין דין לדין בין דין זכאי לדין חייב ובין נגע לנגע בין נגע טמא לנגע טהור דברי ריבת בשעריך שיהו חכמי העיר חולקים בדבר, זה מטמא זה מטהר, זה מחייב זה מזכה וקמת ועלית אלה המקום אשר יבחר יקוק אלהיך בו: וקמת ועלית. מלמד שבית המקדש גבוה מכל המקומות:

(ט) ובאת אלה-הכהנים הלויים הכהנים שיצאו משבט לוי ואל-השפט אשר יהיה בימים ההם ואפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו אתה צריך לשמוע לו, אין לך אלא שופט שבימך ודרשת והגידו לך את דבר המשפט:

(י) ועשית על-פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר יקוק ושמת לעשות ככל אשר יורוך:

(יא) על-פי התורה אשר יורוך ועל-המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, וכל שכן שאומר לך על ימין ימין ועל שמאל שמאל:

(יב) והאיש אשר יעשה בודון לבלתי שמע אלה-כהן העמד לשרת שם את יקוק אלהיך או אלה-השפט ומת האיש ההוא ובצרת הרע מישראל:

(יג) וכל-העם ישמעו ויראו ולא יזידו עוד: וכל העם ישמעו. מכאן שממתינין לו עד הרגל וממיתין אותו ברגל: ס

*

שני

(יד) כיתבא אלה-הארץ אשר יקוק אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל-הגוים אשר סביבתני: (טו) שום תשים עליך מלך אשר יבחר יקוק אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא-אחיך הוא:

(טז) רק לא-ירבה-לו סוסים ולא-ישיב את-העם מצרימה למען הרבות סוס לא ירבה לו סוסים. אלא כדי מרכבתו, שלא ישיב את העם מצרימה, שהסוסים באים משם, כמה שנאמר בשלמה 'ותעלה ותצא

ארכובה עד כף של יד שקורין אשפלדו"ן [עצם השכם] וְהִלְחִיִּים עִם הַלְשׁוֹן. דורשי רשומות היו אומרים, זרוע - תחת יד, שנאמר ויקח רומח בידו (במדבר כה ז). לחיים - תחת תפילה, שנאמר ויעמוד פינחס ויפלו (תהלים קו ל) וְהִקְבֵּה. תחת האשה אל קבתה (במדבר כה ח):

(ד) רֵאשִׁית הַגֶּזֶה תִּירְשֶׁנּוּ וַיִּצְהַרְךָ וְרֵאשִׁית גֹּז צֹאנֶיךָ תִּתְּרָךְ לוֹ:

לרשית לגנך. זו תרומה. ולא פירש בה שיעור, אבל רבותינו נתנו בה שיעור, עין יפה אחד מארבעים, עין רעה אחד משישים, בינונית אחד מחמשים. וסמכו על המקרא שלא לפחות מאחד משישים, שנאמר 'וששיתם האיפה מחומר השעורים' (יחזקאל מה ג), שישית האיפה - חצי סאה, כשאתה נותן חצי סאה לכור, הרי אחד משישים, שהכור שלשים סאין.

ולרשית גז לנך. כשאתה גוזז צאנך בכל שנה תן ממנה ראשית לכהן, ולא פירש בה שיעור. ורבותינו נתנו בה שיעור - אחד משישים. וכמה צאן חייבות בראשית הגז, חמש רחלות, שנאמר 'וחמש צאן עשויות' (שמואל א' כה, יח). רבי עקיבא אומר ראשית גז שנים, צאנך ארבעה, תתן לו הרי חמשה:

(ה) כִּי בֹ בָתֵּר יִקְנֶה אֱלֹהֶיךָ מִכֶּלֶךְ שֶׁבִטִּיף לְעַמּוּד לְשֵׁרֶת מִכָּאן שֵׁאִין שִׁירוֹת אֵלָּא מֵעוֹמֵד בְּשֵׁם יְקוֹק הוּא וּבְנָיו כָּל־הַיָּמִים: ס

רביעי

(ו) וְכִי־יִבְאֵה הַלְוִי מֵאֶחָד שְׁעָרֶיךָ מִכְּלֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־הוּא גֵר שָׁם וְכֵן בְּכָל־אֲדָת נִפְשׁוֹ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְקוֹק:

(ז) וְשִׁרְתָּ בְּשֵׁם יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ כְּכֹל־אֲחֵי הַלְוִיִּם הַעֲמֻדִים שָׁם לִפְנֵי יְקוֹק:

(ח) וְכִי יִבֹּא הַלְוִי. יכול בבן לוי ודאי הכתוב מדבר, תלמוד לומר ושרת, יצאו לויים שאין ראויין לשירות:

ובל ככל אות נפשו וגו' ושרת. למד על הכהן שבא ומקריב קרבנות נדבתו או חובתו ואפילו במשמר שאינו שלו. דבר אחר, עוד למד על הכהנים הבאים לרגל שמקריבין במשמר ועובדין בקרבנות הבאות מחמת הרגל, כגון מוספי הרגל, ואף על פי שאין המשמר שלהם:

(ח) חֶלֶק כְּחֶלֶק יִאֲכְלוּ לִבְד מִמֶּכְרֵי עַל־הָאֲבוֹת: ס

חלק כחלק יאכלו. מלמד שחולקין בעורות ובבשר שעירי חטאות. יכול אף בדברים הבאים שלא מחמת הרגל, כגון תמידין ומוספי שבת ונדרים ונדבות, תלמוד לומר לבד ממכרו על האבות, חוץ ממה שמכרו האבות בימי דוד ושמואל, שנקבעו המשמרות ומכרו זה לזה טול אתה שבתך ואני אטול שבתך:

(ט) כִּי אָתָּה בָּא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יִקְנֶה אֱלֹהֶיךָ נִתְּן לָךְ לֵאמֹר לְמַד לַעֲשׂוֹת פְּתוּעַבַת הַגֹּיִם הֵהֵם: לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת. אבל אתה למד להבין ולהורות, כלומר להבין מעשיהם כמה הם מקולקלים, ולהורות לבניך לא תעשה כך וכך, שזה הוא חוק הגויים:

(י) לֵאמֹר־מִצָּא בְּךָ מַעֲבִיר בְּנוֹיֹבְתוֹ בְּאֵשׁ הִיא עֲבוֹדַת הַמוֹלֵךְ. עושה מדורות אש מכאן ומכאן ומעבירו בין שתייהם קָסָם קָסָם אֵיזְהוּ קוֹסָם, האוחז את מקלו ואומר אם אלך אם לא אלך. וכן הוא אומר, עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו (הושע ד, יב) מְעוֹנֶיךָ רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר אֵלּוּ נוֹתְנֵי עוֹנוֹת, שאומרים עונה פלונית יפה להתחיל. וחכמים אומרים אלו

מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה' (מלכים א' י כט) ויקנך אמר לך לא תספון לשוב בדרך הזה עוד:

(יז) וְלֹא יִרְבֶּה־לּוֹ נָשִׁים אֵלָּא שְׁמוֹנֵה עֶשְׂרֵה, שמצינו שהיו לו לדוד שש נשים, ונאמר לו ואם מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה (שמואל ב' יב ח) וְלֹא יִסּוֹר לְבָבוֹ וְכִסְף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה־לוֹ מְאֹד. אלא כדי ליתן לאכסניא [לאפסניא]:

(יח) וְהָיָה כְּשִׁבְתוֹ עַל בֶּסֶם מִמְּלַכְתּוֹ אִם עָשָׂה כֵן, כדאי הוא שתתקיים מלכותו וכתב לו אֶת־מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה שְׁתֵּי סִפְרֵי תוֹרָה, אחת שהיא מונחת בבית גזיו ואחת שנכנסת ויוצאת עמו. ואונקלוס תרגם פתשגן, פתר משנה לשון שנון ודבור הַיְאֵת עַל־סֵפֶר מִלְּפָנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם:

(יט) וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ בְּלִימֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לִירְאֵה אֶת־יְקוֹק אֱלֹהָיו לְשִׁמְרֵי אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה כַּמְשַׁמְעוֹ הַזֹּאת וְאֶת־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשׂוֹתָם:

(כ) לְבִלְתִּי רוֹסֵל לְבָבוֹ מֵאֲחֵי וּלְבִלְתִּי סוֹר מִן־הַמִּצְוָה אִפִּילוּ מִצוּה קלה של נביא ימין ושמואל לְמַעַן יֵאָרִיךְ יָמִים עַל־מִמְּלַכְתּוֹ מִכֻּלֵּי הַן אתה שומע לאו. וכן מצינו בשאול שאמר לו שמואל 'שבעת ימים תוחל עד בואי אליך' (שמואל א' י, ח) להעלות עולות, וכתוב 'ויחל שבעת ימים' (שם יג, ח), ולא שמר הבטחתו לשמור כל היום, ולא הספיק להעלות העולה עד שבא שמואל ואמר לו 'נסכלת לא שמרת וגו' ועתה ממלכתך לא תקום' (שם פס' יג - יד). הא למדת, שבשביל מצוה קלה של נביא נעשו וּבְנָיו וְקָרַב יִשְׂרָאֵל: הוּא וּבְנָיו. מגיד שאם בנו הגון למלכות הוא קודם לכל אדם: ס

שלישי

פרק יח

(א) לֹא־יִהְיֶה לַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כָּל־שֶׁבֶט לְוִי בִּין תְּמִימִין בִּין בְּעֵלֵי מוֹמִין חֶלֶק בְּבִיזָה וְנַחֲלָה בֶּאֱרֶץ עַם־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁי יְקוֹק קִדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ [קדשי קדשים] וְנַחֲלָתוֹ יִאֲכְלוּ:

(ב) וְנַחֲלָה לֹא־יִהְיֶה לוֹ בְּקָרֶב אֲחֵי יְקוֹק הוּא נַחֲלָתוֹ בְּאֶשֶׁר דְּבַר־לוֹ. [לאהרן] בארצם לא נחלה וגו' אני חלקך (במדבר יח כ): ס

(א - ב) ונחלתו. אלו קדשי הגבול תרומות ומעשרות, אבל נחלה גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו.

ובספרי דרשו, ונחלה לא יהיה לו - זו נחלת שאר, בקרב אחיו - זו נחלת חמשה, ואינו יודע מה היא. ונראה לי שארץ כנען שמעבר הירדן ואילך נקראת ארץ חמשה עממין, ושל סיוחן ועוג, שני עממין אמורי וכנעני. ונחלת שאר לרבות קיני וקנזי וקדמוני. וכן דורש בפרשת מתנות שנאמר לאהרן, על כן לא היה ללוי וגו' (לעיל י, ט) להזהיר על קיני וקנזי וקדמוני.

שוב נמצא בדברי רבי קלונימוס, הכי גרסינן בספרי: ונחלה לא יהיה לו - אלו נחלת חמשה, בקרב אחיו - אלו נחלת שבעה. נחלת חמשה שבטים ונחלת שבעה שבטים. ומתוך שמשה ויהושע לא חלקו נחלה אלא לחמשה שבטים בלבד, שכן משה הנחיל לראובן וגד וחצי שבט מנשה, ויהושע הנחיל ליהודה ואפרים ולחצי שבט מנשה, ושבעה האחרים נטלו מאליהן אחרי מות יהושע, מתוך כך הזכיר חמשה לבד ושבעה לבד:

(ג) וְזֶה יְהִי מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם וְלֹא מֵאֵת הַכֹּהֲנִים מֵאֵת וְכִתִּי הַזֶּבֶח אִם־שׂוֹר אִם־שֶׁה פֵּרַט לַחִיָּה וְנִתְּן לַכֹּהֵן הַזֶּרַע מִן הַפֶּרֶק שֶׁל

כן מומחה הוא לך שהוא צדיק גמור, כגון אליהו בהר הכרמל שהקריב בבמה בשעת איסור הבמות כדי לגדור את ישראל. הכל לפי צורך השעה וסייג הפרצה, לכן נאמר אליו תשמעון:

לֹא תגור ממנו. לא תמנע עצמך מללמד עליו חובה ולא תירא ליענש עליו:

פרק יט

(א) קְרִיבֹתֶיךָ יְקוּק אֱלֹהֶיךָ אֲתִיגֹוִם אֲשֶׁר יְקוּק אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ אֶת־ אֲרָצְךָ וְיִרְשָׁתְךָ וְיִשְׁבַּתְךָ בְּעָרֶיךָ וּבְכַתְיָם: (ב) שְׁלוֹשׁ עָרִים תַּבְדִּיל לְךָ בְּתוֹךְ אֲרָצְךָ אֲשֶׁר יְקוּק אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ:

(ג) תִּכְנֶין לְךָ הַדְרֹף מִקִּלְט מִקִּלְט הִיא כְּתוּב עַל פֶּרֶשֶׁת דְּרָכִים וְשִׁלְשֵׁת אֲתִיגֹוִם אֲרָצְךָ שִׁיחָא מִתְחַלַּת הַגְּבוּל עַד הָעִיר הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל עִיר מִקִּלְט, כְּשִׁיעוּר מִהֶלֶךְ שִׁישׁ מִמֶּנָּה עַד הַשְּׂנִיָּה. וְכֵן מִשְׁנִיָּה לְשִׁלִּישִׁית, וְכֵן מִן הַשְּׁלִישִׁית עַד הַגְּבוּל הַשְּׂנִיָּה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִנְחִילְךָ יְקוּק אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה לְנוֹס שָׂמָּה כָּל־רֶצַח:

(ד) וְהָיָה דָבָר הַרְצָח אֲשֶׁר־יִנּוֹס שָׂמָּה וְחַי אֲשֶׁר יִבֶּה אֲתִירְעוּהוּ בְּבִלְיַדְעַת וְהוּא לֹא־שָׂנָא לוֹ מִתְמַל שְׁלֵשׁ:

(ה) וְאֲשֶׁר יִבֶּה אֲתִירְעוּהוּ בִּיעֵר לְחַטָּב עֲצִים וְנִדְחָה יָדוֹ בַּגְּרוֹן לְכַרְתֵּי הָעֵץ וְנִלְחָה יָדוֹ. כִּשְׁבָא לְהַפִּיל הַגְּרוֹן עַל הָעֵץ, וְתִרְגְּמוֹ וְתִתְמַרְגֵּי יָדָיָה, לְשׁוֹן וְנִשְׁמַטָּה יָדוֹ לְהַפִּיל מִכַּת הַגְּרוֹן עַל הָעֵץ. כִּי שִׁמְטוֹ הַבִּקָּר (שְׂמוּאֵל ב' ו') תִּרְגַּם יוֹנְתָן אֲרִי מִרְגוּהֵי תוֹרִיא וְנִשְׁלַח הַבְּרִזָּל מִן־ הָעֵץ יֵשׁ מִרְבּוֹתֵינוּ אֲוִמְרִים נִשְׁמַט הַבְּרִזָּל מִקְתוֹ, וְיֵשׁ מֵהֶם אֲוִמְרִים שִׁישֶׁל הַבְּרִזָּל חֲתִיכָה מִן הָעֵץ הַמִּתְבַּקֵּעַ, וְהִיא נִתְזָה וְהִרְגָה וּמִצָּא אֲתִירְעוּהוּ וְנָמַת הוּא יִנּוֹס אֶל־ אַחַת הָעָרִים־הָאֵלֶּה וְחַי:

(ו) פֶּן־יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי הַרְצָח כִּי־יִחַס לְקַבּוֹ וְהִשְׁנִיעוּ כִּי־רַבָּה הַדְרֹף וְהִכְהוּ גִפְשׁ לֹא־ אֵין מִשְׁפָּט־מִוֶּת כִּי לֹא־ שָׂנָא הוּא לֹא מִתְמוּל שְׁלֹשׁ: פֶּן יִדְלוּף גּוֹאֵל הַדָּם. לִכְךָ אֲנִי אֹמֵר לְהַכִּין לְךָ דֶּרֶךְ, וְעָרֵי מִקִּלְט רַבִּים:

(ז) עֲלֶיךָ אֲנִכִּי מִצְוֹן לֵאמֹר שְׁלֹשׁ עָרִים תַּבְדִּיל לְךָ: ס

(ח) וְאִם־יִרְחִיב יְקוּק אֱלֹהֶיךָ אֲתִיגֹוִם לְךָ בְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיךָ וְנָתַן לְךָ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּבַר לְתַת לְאַבְתָּיךָ: וְאִם יִחַיֶּנּוּ. כִּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְתַת לְךָ אֶרֶץ קִינִי וְקִנִּי וְקִדְמוֹנִי:

(ט) כִּרְתִּישְׁמֵר אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹתָהּ אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוָה הָיִים לְאַהֲבָה אֲתִי־יְקוּק אֱלֹהֶיךָ וְלִלְכַת בְּדַרְכָיו כָּל־הַיָּמִים וְיִסְפַּת לְךָ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה. הִרִי תִשַׁע. שֶׁלֶשׁ שְׁבַע־הִירְדוֹן, וְשֶׁלֶשׁ שְׁבַאֲרָץ כְּנָעַן, וְשֶׁלֶשׁ לְעֵתִיד לְבָא:

(י) וְלֹא יִשְׁפֹךְ דָּם נָלוֹי בְּקִרְבֵּךְ אֲרָצְךָ אֲשֶׁר יְקוּק אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה וְהָיָה עֲלֶיךָ דָּמִים: ס

(יא) וְכִי־יִהְיֶה אִישׁ שָׂנָא לְרַעְוָה וְאַרְבִּי לֹא־ יִקָּם עָלָיו וְהִכְהוּ גִפְשׁ וְנָמַת וְכִי יִהְיֶה אִישׁ שֹׁנֵא לְרַעוּהוּ. עַל יָדֵי שְׂנֵאתוֹ הוּא בֹא לְיָדֵי וְאַרְבִּי לוֹ. מִכָּאֵן אֲמָרוּ, עֲבַר אָדָם עַל מִצְוָה קְלָה סוֹפוֹ לְעַבֹּר עַל מִצְוָה חֲמוּרָה. לְפִי שֶׁעֲבַר עַל לֹא תִשָּׂא, סוֹפוֹ לְבֹא לְיָדֵי שְׂפִיכוֹת דָּמִים. לִכְךָ נֹאמַר כִּי יִהְיֶה אִישׁ שֹׁנֵא לְרַעוּהוּ וְגו', שֶׁהִיא לוֹ לְכַתּוּב וְכִי יִקָּם אִישׁ וְאַרְבִּי לְרַעוּהוּ וְהִכְהוּ גִפְשׁ וְנָמַת אֶל־אַחַת הָעָרִים הָאֵלֶּה:

(יב) וְשִׁלְחוּ וְקִנִּי עִירוֹ וְלִקְחוּ אֹתוֹ מִשָּׁם וְנָתַנּוּ אֹתוֹ בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם וְנָמַת:

אֲחֻזֵי הָעֵינִים וּמִנְחָשׁ פְּתוֹ נִפְלָה מִפּוֹי, צְבִי הַפְּסִיקוּ בְּדֶרֶךְ, מִקְלוֹ נִפְל מִיָּדוֹ וּמִכְשָׁף:

(יג) וְחִבְרָה חִבְרָה שֶׁמְצַרֵּף נַחְשִׁים אוֹ עִקְרָבִים אוֹ שָׂאֵר חַיּוֹת לְמִקּוּם אֶחָד וְשִׁאֵל אֲוִבֵי זֶה מִכְשָׁפוֹת שֶׁשָּׂמוּ פִּיתוּם וּמְדַבֵּר מִשְׁחִיו וּמַעֲלָה אֶת הַמֵּת בְּבֵית הַשְּׁחִי שֶׁלּוֹ וְיִדְעֵנִי מִכְּנִיס עֲצָם חַיָּה שֶׁשָּׂמָה יָדוּעַ לְתוֹךְ פּוֹי, וּמְדַבֵּר הָעֲצָם עַל יָדֵי מִכְשָׁפוֹת וְדַרְשׁ אֶל־הַמֵּתִים. כְּגוֹן הַמַּעֲלָה בְּזִכְרוֹ הַנִּשְׁאֵל בְּגוֹלְגוֹת:

(יד) כִּרְתוּעֵבֶת יְקוּק כָּל־עֲשֵׂה אֱלֹהֵי עוֹשֵׂה כֹל אֱלֹהֵי לֹא נֹאמַר אֲלֵא כֹל עוֹשֵׂה אֱלֹהֵי, אִפְּלוֹ אַחַת מֵהֵן וּבְגִלְלַת הַתְּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה יְקוּק אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפְּנֵיךָ:

(טו) תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְקוּק אֱלֹהֶיךָ. הַתְּהַלֵּךְ עִמוֹ בְּתַמִּימוֹת וְתַצְפֵּה לוֹ וְלֹא תַחְקוֹר אַחֵר הָעֵתִידוֹת, אֲלֵא כֹל מֵה שִׁיבָא עֲלֶיךָ קִבַּל בְּתַמִּימוֹת וְאִז תִּהְיֶה עִמוֹ וְלַחֲלֹקוֹ: ס

*

חמישי

(יז) כִּי־ הַגֹּיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲתֵה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל־מִעֲנָנִים וְאֶל־קִסְמִים יִשְׁמְעוּ וְאֲתֵה לֹא־ כֵּן נָתַן לְךָ יְקוּק אֱלֹהֶיךָ. לְשִׁמּוֹעַ אֶל מַעֲוֹנִים וְאֶל קוֹסְמִים, שֶׁהִרִי הִשְׁרָה שְׂכִינָה עַל הַנְּבִיאִים וְאוֹרִים וְתוֹמִים:

(יח) נְבִיא מִקְרִבֶּךָ מֵאֲחֵיךָ בְּמִנֵּי יָקִים לְךָ יְקוּק אֱלֹהֶיךָ מִקְרִבֶּךָ מֵאֲחֵיךָ כְּמוֹנִי. כְּמוֹ שֶׁאֲנִי מִקְרִבֶּךָ מֵאֲחֵיךָ, יָקִים לְךָ תַּחֲתִי, וְכֵן מִנְּבִיא לְנְבִיא אֲלֵי תִשְׁמָעוּן:

(יט) כָּל־ אֲשֶׁר־שָׁאֵלָת מֵעַם יְקוּק אֱלֹהֶיךָ בְּחֵרֶב בְּיוֹם הַקָּהָל לֵאמֹר לֹא אֶסְפֵּי לְשִׁמְעַל אֲתִיקוּל יְקוּק אֱלֹהֵי וְאֲתִירְעוּהוּ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת לֹא־אֲרָאָה עוֹד לֹא־ אֶמּוֹת: (יז) וְיֹאמֶר יְקוּק אֱלֹהֵי הִיטִיבוּ אֲשֶׁר דָּבַר: (יח) נְבִיא אֶקִּים לְהֵם מִקְרִבֶּךָ אֲחֵיךָ כְּמוֹד וְנָתַתִּי דְבָרִי בְּפִיו וְדַבֵּר אֲלֵיהֶם אֶת כָּל־אֲשֶׁר אֲצִוּנּוּ: (יט) וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמַע אֶל־דְּבָרֵי אֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשִׁמִּי אֲנִכִּי אֲדַרְשׁ מֵעַמּוֹ:

(כ) אִךְ הַנְּבִיא אֲשֶׁר יוֹיֵד לְדַבֵּר דְּבָר בְּשִׁמִּי אֶת אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי לְדַבֵּר אֲבֵל צִוִּיתִי לְחַבִּירוֹ וְאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרָיִם אִפְּלוֹ כִּיֹּן אֶת הַהִלְכָה, לְאִסוּר אֶת הָאִסוּר וְלִהְתִּיר אֶת הַמּוֹתֵר וְנָמַת הַנְּבִיא הָהוּא: וּמֵת. בְּחִנֵּק. שֶׁלֶשָׁה מִיתָתוֹ בְּיַד אָדָם, הַמִּתְנַבֵּא מֵה שֶׁלֶא שִׁמַּע, וְמֵה שֶׁלֶא נֹאמַר לוֹ וְנֹאמַר לְחַבִּירוֹ, וְהַמִּתְנַבֵּא בְּשֵׁם עֲבוּדָה זָרָה. אֲבֵל הַכּוֹשֵׁב אֶת נְבוּאָתוֹ, וְהַעוֹבֵר עַל דְּבָרֵי נְבִיא, וְהַעוֹבֵר עַל דְּבָרֵי עַצְמוֹ - מִיתָתוֹ בְּיַד שָׁמַיִם, שֶׁנֹּאמַר (בַּפְּסוּק הַקּוֹדֵם) אֲנִכִּי אֲדַרְשׁ מֵעַמּוֹ:

(כא) וְכִי תֹאמַר בְּלִבְּךָ אֵיכָה נִדְעַ אֶת־הַדְרֹף אֲשֶׁר לֹא־דָבַרְתִּי יְקוּק: וְכִי תִלְמַד כִּלְכַּנְךָ. עֵתִידִין אַתֶּם לֹא־מֵר, כִּשִׁיבָא חֲנִינְיָא בָּן עֲזוּר וּמִתְנַבֵּא הִנֵּה כְּלִי בֵּית ה' מוֹשְׁבִים מִבְּבִלָּה עֵתָה מֵהִרָה (יִרְמִיָּה כז, טז), וְיִרְמִיָּהוּ עוֹמֵד וְצוּחַ עַל הָעַמּוּדִים וְעַל הַיָּם וְעַל יֵתֵר הַכְּלִים שֶׁלֶא גָלוּ עִם יִכְנִיָּה, בְּבִלָּה יוֹבֵאוּ (שֶׁם פס' כב) עִם גְּלוֹת צְדָקִיהוּ:

(כב) אֲשֶׁר יְדַבֵּר הַנְּבִיא בְּשֵׁם יְקוּק וְלֹא־יִהְיֶה הַדְרֹף וְלֹא־ יִבֶּה הוּא הַדְרֹף אֲשֶׁר לֹא־דָבַרְתִּי יְקוּק בְּזוֹדוֹ דָּבַרְתִּי הַנְּבִיא לֹא־ תִגּוֹר מִמֶּנּוּ: ס

אֲשֶׁר יִדְבַר הַנְּבִיא. וְיֹאמַר דְּבַר זֶה עֵתִיד לְבֹא עֲלֵיכֶם, וְתִרְאוּ שֶׁלֶא יִבֶּה, הוּא הַדְּבַר אֲשֶׁר לֹא דָבַרְתִּי ה' וְהִרְגוּ אוֹתוֹ. וְאִם תֹּאמַר זֶה מִתְנַבֵּא עַל הָעֵתִידוֹת, הִרִי שְׁבָא וְאִמַר עֲשׂוּ כֹךְ וְכֹךְ וּמִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲנִי אֹמֵר, כִּבְרָה נִצְטוּוּ שֶׁאִם בֹּא לְהִדְיָחַר מֵאַחַת מִכָּל הַמִּצְוֹת לֹא תִשְׁמַע לוֹ, אֲלֵא אִם

(כא) וְלֹא תִחוּס עֵינֶיךָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עֵינֵי בְּעֵינֵי מִמּוֹן, וְכֵן שֵׁן בְּשֵׁן וְגו' שֵׁן בְּשֵׁן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרֶגֶל: ס

פרק ב

(א) כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה סִמְךָ הַכְּתוּב יֵצֵאת מִלְחָמָה לְכָאן, לומר לך שאין מחוסר אבר יוצא מלחמה. דבר אחר, לומר לך אם עשית משפט צדק אתה מובטח שאם תצא מלחמה אתה נוצח. וכן דוד הוא אומר (תהלים קיט, קכא) עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעושקי **עַל־אֵיבֶיךָ** יהיו בעיניך כאויבים, אל תרחם עליהם כי לא ירחמו עליך וְרֵאִיתָ **סוֹס וְרִכְבֹּב** בעיני כולם כסוס אחד, וכן הוא אומר (שופטים ו, טז) והכית את מדין כאיש אחד, וכן הוא אומר (שמות טו, יט) כי בא סוס פרעה **עִם רֶבֶב מִמֶּךָ** בעיניך הוא רב, אבל בעיני אינו רב **לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי־יִקְרָא אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֵךְ מֵאַרְצֵי מִצְרַיִם:**

(ב) וְהָיָה כִּקְרַבְכֶם אֱלֹהֵי־הַמִּלְחָמָה סוֹמְךָ לְצַאתְכֶם מִן הַסֵּפֶר מִגְּבוּל אֲרָצְכֶם וְנִגְשָׁתָהּ הַכְּהֵן הַמְּשֹׁחַ לְכָר, והוא הנקרא משוח מלחמה וְדַבֵּר אֱלֹהֵי־הָעָם. בלשון הקודש:

(ג) וְאָמַר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרַבִּים הַיּוֹם לְמִלְחָמָה עַל־אֵיבֵיכֶם אֲלֵי־יָרֵךְ לְבַבְכֶם אֶל־תִּירָאוּ וְאֶל־תַּחְפוּזוּ וְאֶל־תַּעְרִיצוּ מִפְּנֵיהֶם:

(ג) וְאָמַר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם אַתֶּם קְרַבִּים הַיּוֹם לְמִלְחָמָה עַל־אֵיבֵיכֶם אין אלו אחיכם, שאם תפלו בידם אינם מרחמים עליכם, אין זו כמלחמת יהודה עם ישראל, שנאמר (דה"י ב' כח טו) ויקומו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה, וכל מערומיהם הלבישו מן השלל וילבישום וינעילום ויאכילום וישקום ויסוּכּוּם וינהלום בחמורים לכל כושל, ויביאום ירחו עיר התמרים אצל אחיהם וישבו שומרון, אלא על אויביכם אתם הולכים, לפיכך התחזקו למלחמה.

אֲלֵי־יָרֵךְ לְבַבְכֶם אֶל־תִּירָאוּ וְאֶל־תַּחְפוּזוּ וְאֶל־תַּעְרִיצוּ מִפְּנֵיהֶם. ארבע אזהרות כנגד ארבעה דברים שמלכי האומות עושים. מגיפים בתריסיהם כדי להקישן זה לזה כדי להשמיע קול שיחפזו אלו שכנגדם וינוסו, ורומסים בסוסיהם ומצהילין אותם להשמיע קול שעטת פרסות סוסיהם, וצווחין בקולם, ותוקעין בשופרות ומיני משמיעי קול:

אֵל יָדךָ לְכַנְּסָם. מצהלות סוסים. אֵל תִּכְלוּ. מהגפת התריסין. וְאֵל תַּחְפוּזוּ. מקול הקרנות. וְאֵל תַּעֲרֹלוּ. מקול הצווחה:

(ד) כִּי יִקְרָא אֱלֹהֵיכֶם הַהֶלֶךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לְכֶם עַם־אֵיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם:

כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם וגו'. הם באים בנצחונם של בשר ודם ואתם באים בנצחונם של מקום. פלשתים באו בנצחונם של גלית, מה היה סופו, נפל ונפלו עמו. הַסּוּךְ עִמָּכֶם. זה מחנה הארון:

(ה) וְדַבְּרוּ הַשְּׂטָרִים אֱלֹהֵי־עַם לְאִמָּךְ מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית־חֲדָשׁ וְלֹא חָנְכוּ לֹא דַר בּו. חנוך לשון התחלה יֵלֶךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ פְּרִימֹתָ בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְנַכֶנּוּ. ודבר של עגמת נפש הוא זה:

(ו) וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר־נָטַע בְּרֵם וְלֹא חָלְלוּ לֹא פִדְאוּ בִּשְׁנַת הַרְבִּיעִית, שהפירות טעונין לאכלן בירושלים או לחלון בדמים ולאכול הדמים בירושלים יֵלֶךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ פְּרִימֹתָ בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְלֹלֶנּוּ:

(יג) לֹא־תִחוּס עֵינֶיךָ עַלֵּיו שֵׁלָא תֵאמַר הֵרֵאשׁוּן כְּבַר נִהְרַג, למה אנו הורגים את זה ונמצאו שני ישראלים הרוגים וּבְעֵרַתְךָ דְּסִהַנְקִי מִיִּשְׂרָאֵל יִטּוֹב לָךְ: ס

*

ששי

(יד) לֹא תִסִּיג גְּבוּל רֵעֶךָ אֲשֶׁר גְּבוּלֵי רֵאשֻׁנִים בְּנַחֲלַתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאַרְצֵי אֲשֶׁר יִקְרָא אֱלֹהֶיךָ נִתְּנָן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ: ס

לֹא תִסִּיג גְּבוּל. לשון נסוגו אחר (ישעיה מב יז), שמחזיר סימן חלוקת הקרקע לאחור לתוך שדה חבירו למען הרחיב את שלו. והלא כבר נאמר (ויקרא יט, יג) לא תגזול, מה תלמוד לומר לא תסיג, למד על העוקר תחום חבירו שעובר בשני לאוין. יכול אף בחוצה לארץ, תלמוד לומר בנחלתך אשר תנחל וגו', בארץ ישראל עובר בשני לאוין, בחוצה לארץ אינו עובר אלא משום לא תגזול:

(טו) לֹא־יִקְוֶם עֵד אֶחָד זֶה בְּנֵה אֵב כֹּל 'עַד' שְׁבִתוֹרָה שְׁנַיִם, אלא אם כן פרט לך בו אחד בְּאִישׁ לְכָל־עוֹן וּלְכָל־חַטָּאת להיות חבירו נענש על עדותו, לא עונש גוף ולא עונש ממון, אבל קם הוא לשבועה. אמר לחבירו תן לי מנה שהלויתני, אמר לו אין לך בידי כלום, ועד אחד מעיד שיש לו, חייב להשבע לו בְּכָל־חַטָּא אֲשֶׁר יִחַטָּא עַל־פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יִקְוֶם דְּבָר: עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים, ולא שיתבו עדותם באגרת וישלחו לבית דין, ולא שיעמוד תורגמן בין העדים ובין הדיינים:

(טז) כִּי־יִקְוֶם עַד־חֲמִסַּת בְּאִישׁ לַעֲנוֹת בּוֹ סָרְהָה. דבר שאינו, שהוסר העד הזה מכל העדות הזאת, כגון שאמרו להם והלא עמנו הייתם אותו היום במקום פלוני:

(יז) וְעַמְדוֹ שְׁנַיִם־הָאֲנָשִׁים בְּעֵדִים הַכְּתוּב מִדְּבַר, ולמד שאין עדות בנשים, ולמד שצריכין להעיד עדותן מעומד אֲשֶׁר־לָהֶם הָרִיב אֵלוּ בְעַלֵּי הַדִּין לְפָנָי יִקְוֶם יְהִי דוֹמָה לָהֶם כְּאִילוּ עוֹמְדִין לְפָנָי הַמְּקוֹם, שנאמר בקרב אלהים ישפוט (תהלים פב, א) לְפָנָי הַכְּהֵנִים וְהַשְּׁפָטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בַּיָּמִים הָהֵם. יפתח בדורו כשמואל בדורו, צריך אתה לנהוג בו כבוד:

(יח) וְדַרְשׁוּ הַשְּׁפָטִים הַיָּטִב עַל פִּי הַמְּזִימִין אותם, שבדקים וחוקרים את הבאים להזימם בדרישה ובחקירה וְהִנֵּה עַד־שֹׁקֵר כֹּל מְקוֹם שנאמר עד, בשנים הכתוב מדבר הַעֵד שֹׁקֵר עֲנֵה בְּאֶחָיו:

(יט) וְעֵשִׂיתֶם לוֹ כְּאֲשֶׁר זָמַם ולא כאשר עשה. מכאן אמרו, הרגו אין נהרגין לַעֲשׂוֹת לְאֶחָיו* וּבְעֵרַתְךָ הָרַע מִקְרַבְךָ:

לַעֲשׂוֹת לְאֶחָיו. מה תלמוד לומר לאחיו, למד על זוממי בת כהן נשואה שאין בשריפה, אלא כמיתת הבעל שהוא בחנק, שנאמר היא באש תשרף (ויקרא כא, ט), היא ולא בעולה. לך נאמר כאן לאחיו, כאשר זמם לעשות לאחיו, ולא כאשר זמם לעשות לאחותו. אבל בכל שאר מיתות השוה הכתוב אשה לאיש, זוממי אשה נהרגין כזוממי איש. כגון שהעידוה שהרגה את הנפש, שחללה את השבת, נהרגין במיתתה, שלא מיעט כאן אחותו אלא במקום שיש לקיים בהן הזמה במיתת הבעל:

(כ) וְהַנְּשָׂאִים יִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ מִכָּאן שְׁצָרִיכִין הַכְּרֹזָה, איש פלוני ופלוני נהרגין על שהזמו בבית דין וְלֹא־יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד כְּדָבָר הָרַע הַזֶּה כִּקְרַבְךָ:

בצקלג ימים שנים, ובמלחמת הרשות הכתוב מדבר להלחם עליה לתפשה לאתשחית אתעצה לנדח עליו גרזן, בי ממנו תאכל ואתו לא תכרת פי האדם עץ השדה לבא מפניו במצור: כי האדם עץ השדה. הרי כי משמש בלשון דלמא, שמא האדם עץ השדה להכנס בתוך המצור מפניך להתייטר ביסורי רעב וצמא כאנשי העיר, למה תשחיתנו:

(כ) וְקַעַן אֲשֶׁר-תִּדְעַ בְּיַלְדָּעַץ מֵאֲכָל הוּא אֲתוֹ תִשְׁחִית וְכָרַת וּבְנֵיתָ מִצּוֹר עַל-הָעִיר אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה עִמָּךְ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּהּ. לשון רדוי, שתהא כפופה לך: פ

פרק כא

(א) בְּיִמְצָא חָלָל בְּאֶדְמָה אֲשֶׁר יִקְוֶה אֶל-הָיָה נִתָּן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ נָפֶל בְּשָׂדֶה לֹא נֹדַע מִי הִכָּהוּ:

(ב) וַיֵּצְאוּ זִקְנֵיךָ מִיּוֹחֲדִים שִׁבְזַקְנִיךָ, אֵלוֹ סִנְהֲדֵרֵי גְדוּלָה וְשִׁפְטֵיךָ וּמִדְוָדוֹ מִמָּקוֹם שֶׁהַחֲלָל שׁוֹכֵב אֶל-הָעֵרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הַחָלָל. לכל צד לידע איזו קרובה:

(ג) וְהָיָה הָעִיר הַקְּרִבָּה אֶל-הַחָלָל וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא עֲגָלָת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא-עֵבֶד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא-מִשְׁכָּה בָּעֵל:

(ד) וְהוֹדְדוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא אֶת-הָעֲגָלָה אֶל-נַחַל אֵיתָן קֶשֶׁה שֶׁלֹּא נֵעֵבֵד אֲשֶׁר לֹא-יִעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְעָרְפוֹ שֵׁם אֶת-הָעֲגָלָה בְּנַחַל: וְעָרְפוּ. קוצץ ערפה בקופיץ. אמר הקדוש ברוך הוא, תבא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות, ותערף במקום שאינו עושה פירות, לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פירות:

(ה) וַנִּגְשׂוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי בָּם בְּחָר יִקְוֶה אֶל-הָיָה לְשִׁרְתוֹ וְלִבְרַךְ בְּשֵׁם יִקְוֶה וְעַל-פִּיהֶם יְהִי כְּלִרְבִּיב וְכִלְנָנֵעַ: (ו) וְכָל זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא הַקְּרִבִּים אֶל-הַחָלָל יִרְחֲצוּ אֶת-יְדֵיהֶם עַל-הָעֲגָלָה הָעָרְפוֹהַ בְּנַחַל:

מפטיר (ז) וְעָנּוּ וְאָמְרוּ יָדֵינוּ לֹא שִׁפְכָה שִׁפְכוּ אֶת-הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ. וכי עלתה על לב שזקני בית דין שופכי דמים הם, אלא לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לוי. והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל:

(ח) כִּפֹּר לְעַמְךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-פָּדִיתָ יִקְוֶה וְאֶל-תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּנְכַפֵּר לָהֶם הַדָּם. הכתוב מברשם שמשעשו כן יכופר להם העון:

(ט) וְאֵתָהּ תִּבְעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקְרַבְךָ בְּרִית-עֲשֵׂה הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינֵי יִקְוֶה: וְאֵתָהּ תִּבְעֵר. מגיד שאם נמצא ההורג אחר שנתערפה העגלה הרי זה הורג, והוא הישר בעיני ה': ס

ללילי הערבית: ההדגשה בפסוק היא של דיבור המתחיל ברש"י. * כשיש דיבור ארוך ברש"י, הוא לא שולב בתוך הפסוק אלא נכתב בסופו, אחרי הפסוק (ומסומן ע"י כוכבית*). * כשיש על פסוק אחד ביאורי רש"י קצרים וארוכים, בד"כ הקצרים שולבו בתוך הפסוק, והארוכים נכתבו בסופו, אחרי הפסוק (ומסומנים ע"י כוכבית*). מטבעו של הרש"י המשולב עלולים להיות שינויים קלים בדיבור המתחיל (כגון פתיחת וגו') או במיקומו. את הכללים בהרחבה ניתן לראות במבוא לגיליון פרשת בראשית.

כל הזכויות שמורות. ©

ניתן להשיג את הגליון (וכן גליונות קודמים) במאגר העלונים הממוחשב של 'דרשו'.

מהדורה כתב כש"י - ניתן להשיג ב'מערכת שבת' בקול הלשון.

וכן ניתן להשיג במייל - 2711526@GMAIL.COM

יש מהדורה בכתב גדול יותר - להשיג במייל הנ"ל

הארות הערות ותיקוני טעויות יתקבלו בברכה 05276-13331

(ז) וּמִרְהָאִישׁ אֲשֶׁר-אָרַשׂ אִשָּׁה וְלֹא לָקַחָהּ יִלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּזֵי-יָמוֹת בְּמִלְחָמָה יֵשׁוּב פֶּן יָמוֹת, שאם לא ישמע לדברי הכהן כדאי הוא שימות ואיש אחר יקחנה:

(ח) וַיִּסְפּוּ הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֶל-הָעַם לֵמָּה נֹאמַר כֹּאן וְיִסְפוּ, מוסיפין זה על דברי הכהן, שהכהן מדבר ומשמיע מן (פסוקים ג - ד) שמע ישראל עד להושיע אתכם, ומי האיש ושני ושלישי כהן מדבר ושומר משמיע, וזה שומר מדבר ושומר משמיע ואמר מִרְהָאִישׁ הִירָא וְרַךְ הַלְבָב* יִלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יָמַס אֶת-לִבָּב אַחֲיוּ כְּלִבָּבוֹ:

היכל וכך הלכנו. רבי עקיבא אומר כמשמעו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה. רבי יוסי הגלילי אומר הירא מעבירות שבידו, ולכך תלתה לו תורה לחזור על בית וכרם ואשה, לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם, שלא יבינו שהם בעלי עבירה, והרואה חוזר אומר שמא בנה בית או נטע כרם או ארש אשה:

(ט) וְהָיָה כְּכֹלֵת הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֶל-הָעַם וּפְקִדּוֹ שָׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעַם: שָׂרֵי צְבָאוֹת. שמעמידין זקפין מלפניהם ומלאחריהם וכשילין של ברזל בידיהם, וכל מי שרוצה לחזור הרשות בידו לקפח את שוקיו. זקפין, בני אדם עומדים בקצה המערכה לזקוף את הנופלים ולחזקם בדברים שובו אל המלחמה ולא תנוסו, שתחלת נפילה ניסה: ס

שביעי

(י) כִּי-תִקְרַב אֶל-עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ בְּמִלְחַמַּת הַרְשׁוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר, כמו שמפורש בענין (פסוק טו) כן תעשה לכל הערים הרחוקות וגו' וקראת אליה לשלום:

(יא) וְהָיָה אִם-שָׁלוֹם תַּעֲנֶךָ וּפְתַחָהּ לָךְ וְהָיָה כִּלְהָעַם הַנִּמְצָא-בָּהּ אִפִּילוֹ אֵתָה מוֹצֵא בָּהּ מִשְׁבַּעַה אֲמוֹת שִׁנְצוּטִית לְהַחְרִימָם, אֵתָה רִשְׁאֵי לְקִיּוּמָם יִהְיוּ לָךְ לְמַס וְעֲבָדוּךָ. עד שיקבלו עליהם מסים ושעבוד:

(יב) וְאִם-לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וְעֲשֵׂתָה עִמָּךְ מִלְחָמָה הַכְּתוּב מְבַשֵּׂר שֶׁאִם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ סוֹפָה לְהַלְחֵם בְּךָ אִם תִּנְיַחְנָה וְתִלְךְ וְצִרְתָּ עָלֶיהָ. אף להרעיבה ולהצמיאה ולהמיתה מיתת תחלואים:

(יג) וּנְתַנָּה יִקְוֶה אֶל-הָיָה בְּיָדָךְ אִם עֲשִׂיתָ כֹּל הָאֲמוּר בְּעֵינֵיךָ, סוף שה' נותנה בידך והבית אתי בלזכורה לפיכך:

(יד) רַק הַנְּשִׂים וְהַטָּף וְהַבְּהֵמָה וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר כְּלִשְׁלָלָהּ תִּבְזֶה לָךְ וְהַטָּף. אף טף של זכרים, ומה אני מקיים (הפסוק הקודם) והכית את כל זכורה, בגדולים ואכלת את שלל איביך אשר נתן יקנוק אליה לך:

(טו) כִּן תַּעֲשֶׂה לְכָל-הָעֵרִים הַרְחֵקתָ מִמֶּךָ מֵאֵד אֲשֶׁר לֹא-מַעֲרֵי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הֵנָּה: (טז) רַק מַעֲרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יִקְוֶה אֶל-הָיָה נִתָּן לָךְ נַחֲלָה לֹא תִחַיֶּה כְּלִנְשָׁמָה:

(יז) כִּי-תִהְיֶה תַחְרִימָם הַחַתִּי וְהָאֲמֹרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרָזִי הַחַיִּי וְהַיְבוּסִי כְּאֲשֶׁר צִוְּךָ יִקְוֶה אֶל-הָיָה: כּאֲשֶׁר כוּד. לרבות את הגרגשי:

(יח) לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא-יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכֹל תּוֹעֲבֹתֵיךָ אֲשֶׁר עָשׂוּ לְאֵלֹהֵיכֶם וְחַטָּאתֵיךָ לִיקְוֶה אֶל-הָיָה: לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ. הא אם עשו תשובה ומתגירים, אתה רשאי לקבלם: ס

(יט) כִּי-תִצְוֶה אֶל-עִיר יָמִים שָׁנִים רַבִּים שְׁלֹשָׁה. מכאן אמרו אין צרין על עירות של נכרים פחות משלשה ימים קודם לשבת. ולמד שפותח בשלום שנים או שלשה ימים. וכן הוא אומר (שמואל ב' א, א) וישב דוד